

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש



ש"פ וארא, מבה"ח שבט, ה'תשל"א

חלק ב – יו"ל לש"פ בא, ו' שבט, ה'תשע"ו



יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושש לבריאה (ופרצת)

שנת הקהל

שנת המאה וחמישים להסתלקות הילולא של אדמו"ר ה„צמח צדק“

לזכות

נורית תחי' בת שושנה

בקשר עם יום הולדתה

לאריכות ימים ושנים טובות ובריאות

ושנת הצלחה רבה ומופלגה בכל אשר תפנה

בטוב הנראה והנגלה בגשמיות וברוחניות

ולנחת רוח יהודי חסידותי מתוך שמחה וטוב לבב

הוספה

א

בי"ה, כ"ו שבט תשי"ג
ברוקלין.

הרה"ח הווי"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר אלי' עקיבא שי'

שלום וברכה!

... מוסג"פ סקירה קצרה מחיי כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ
זי"ע בעלמא דין, אשר מעשיהם הטובים של צדיקים הן זכרונם, ועיי שהולכים
בדרכיהם הנה גורמים להם נחת רוח ובמילא ממשיכים תוספת ברכה והצלחה
לכל המתעסקים בעסקנות זו בכל עניניהם הפרטים, והשי"ת יזכה לבשר תמיד
אך טוב ולמסור את זה ג"כ פא"פ בעגלא דידן.
בברכה ובפ"ש כל אנ"ש שיחיו.

ב

[י"ט אלול תש"ז]

במענה על מכתבו בו כותב שנדמה לו חלישות בכח הזכרון שלו.

כפי שמתאר במכתבו, כנראה אין זה חלישות בכח הזכרון, אלא תוצאה
עבודת יתר ומתיחת העצבים (ניערווי) ולכן ישאל חוות דעת רופא במקצוע הזה
ויעשה כהוראתו — ובטח איזה ימים הפסק בעבודה הרגילה, תביא תועלת
גדולה בהנ"ל.



א

מוה"ר אלי' עקיבא: ליפסקאר, טאָראָנטאָ. אגרות נוספות אליו — אג"ק חכ"א אגרת ח'קמח,
ובהנסמן בהערות שם.

סקירה קצרה מחיי כ"ק מו"ח אדמו"ר: נדפסה גם בסה"ש תש"א בתחלתו.
מעשיהם הטובים של צדיקים הן זכרונם: ראה ירושלמי שקלים פ"ב ה"ה (ובשו"ת הריב"ש
סתכ"א). ב"ר פפ"ב, יא (ובעץ יוסף שם).

ב

נדפסה בקובץ יגדיל תורה ירושת"ו חוברת כח (אלול תשמ"ו) ע' 7 [2585].
חלישות בכח הזכרון .. (ניערווי): ראה גם אג"ק ח"ח אגרת ב'תקנב.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ בא, ו' שבט הבעל"ט — הננו מוציאים לאור חלק שני
מהתוועדות ש"פ וארא, מבה"ח שבט ה'תשל"א, הנחה בלתי מוגה (חלק ראשון
י"ל לש"פ וארא).

*

בתור הוספה — מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו
נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

מוצש"ק פ' וארא, יום הבהיר כ"ח סבת, ה'תשנ"ו (ופרצת),
שנת הקהל

שנת המאה וחמישים להסתלקות הילולא של אדמו"ר ה"צמח צדק"
ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2016 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5776 • 2016

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס
The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237
(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס
על ידי חיים שאול בן חנה
בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"
(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

בן לעת זקנותו ואח"כ נלקח ממנו¹³¹; אבל ע"ד הדרוש (פי' הב'), הרי זה מענה על דיבור והרהור בכלל (לאו דוקא מצד צער נוסף), ועל זה יש ראי' מכל האבות שלא הרהרו בכלל —

הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש הנ"ל ע' 47 ואילך.

כה. ויה"ר שמהענין ד"וארא" נבוא לעבודה באופן של ראי'.

וכידוע¹³² שמה רבינו רצה לפעול שיהי' ענין הראי', אבל לא פעל זאת, ולכן אמר לבניי "ועתה ישראל שמעו"¹³³ — עבודה באופן של שמיעה; אבל לעתיד לבוא תהי' העבודה באופן של ראי',

ועד שגם לימוד התורה יהי' אז באופן של ראי',

— ועפ"ז מתורת הקושיא כיצד יוכל משיח, אדם אחד, ללמוד תורה עם ריבוי תלמידים כ"כ, כל בניי, כיון שהלימוד יהי' באופן של ראי'¹³⁴ —

בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, עלי' נאמר¹³⁵ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות".

[טרם צאתו הורה כ"ק אדמו"ר שליט"א להכריז ע"ד ה"מלוה מלכה" ד"בית רבקה"¹³⁵, וכשהכריזו שישתתפו כל אנ"ש והאורחים, הוסיף כ"ק אדמו"ר שליט"א: וכל ישראל כולם. והתחיל לנגן הניגון "כי בשמחה תצאו".

לאחרי תפלת מנחה התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן הניגון "כי אלקים יושיע ציון"].



131) וכפי שרואים במוחש, שעני שמתייטר כו', יש לו צער, אבל אין זה דומה לצער של מי שנתברך בעשירות ואח"כ איבד אותה, שצער גדול יותר שלא בערך.
132) ראה לקו"ש ח"כ ס"ע 233. וש"נ.
133) ואתחנן ד, א.
134) ראה לקו"ת צו יז, א ואילך. ובכ"מ.
135) ראה גם מכתב א' וארא, ש"ק מברכים שבט שנה זו (אג"ק חכ"ז ע' סח ואילך) — למשתתפים ב"מלוה מלכה" השנתית לטובת "בית רבקה".

יב. האמור לעיל (ס"ד-י) בענין "וארא אל האבות", שהאב מוריש לבנו כל הענינים — הרי זה ענין שע"פ טבע, כמדובר כמ"פ⁶⁶ אודות הסיפור עם רבינו הזקן בנוגע לקידוש לבנה⁶⁷, שכל עניני התומ"צ צריכים להיות ע"פ דרך הטבע, ועד"ו בנדו"ד, שע"פ טבע יש כח לעבודה דקיום התומ"צ, ע"י הירושה מהאבות, שזהו ענין טבעי.

וענין זה מודגש יותר בהמשך הפרשה — שיש פרשה שלימה שעוסקת ביחוסם של משה ואהרן:

בנוגע לפסוק⁶⁸ "אלה ראשי בית אבותם", מפרש רש"י⁶⁹: "מתוך שהזכיר משה ואהרן, הפסיק הענין באלה ראשי בית אבותם ללמדנו היאך נולדו משה ואהרן ובמי נתייחסו", ו"מתוך שהוזקק ליחס שבטו של לוי עד משה ואהרן, בשביל משה ואהרן, התחיל לייחסם דרך תולדותם מראובן".

כלומר: אע"פ שנזכר כבר בפרשת שמות⁷⁰ אודות הוריהם של משה ואהרן ומרים אחותם, וכן נתייחסו ב'פ' פינחס⁷¹, מ"מ, נאמרה פרשה שלימה כדי ללמדנו היאך נולדו משה ואהרן ובמי נתייחסו, ועד כדי כך גדלה חשיבות הדבר, שבגלל זה "התחיל לייחסם דרך תולדותם מראובן", אע"פ שלא נתייחסו כאן שאר השבטים שלאחרי לוי.

יג. אך עדיין צריך להבין, מדוע נזכרו בפרשה זו פרטים שלכאורה אינם נוגעים ל"סדר היחס":

ובהקדים — שבכללות היחוס של בניי ישנו היחוס שמצד האב והיחוס שמצד האם; אבל כאשר יש כבר מציאותו של יהודי, הנה בנוגע לכל הענינים מתייחס הבן אחר האב דוקא, כמו בנוגע לחלוקה דכהן לוי וישראל⁷², וכן בנוגע למלכות, שררה וממשלה, שעוברת (לא למי שאמו היתה מזרע המלוכה, אלא) למי שאביו הי' מזרע המלוכה.

ועפ"ז אינו מובן מדוע נזכר בפרשה זו גם היחוס מצד האם: בנוגע ליחוס של משה ואהרן — "ויקח עמרם את יוכבד דודתו לו לאשה ותלד לו גו"⁷³; בנוגע ליחוס של בני אהרן — "ויקח אהרן את אלישבע בת

66) ראה תו"מ חל"ח ע' 264 ואילך. (70) ב, א.
67) רש"י. (71) כו, נט.
68) לקו"ד ח"ד תשנב, ב ואילך. (72) ראה גם לקו"ש ח"ל ריש ע' 240.
69) חל"א ס"ע 97.
70) שם, יד.
71) שם, יג.

עמינדב אחות נחשון ותלד לו גו'⁷³; ובנוגע ליחוס של פינחס — "ואלעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה ותלד לו גו'"⁷⁴. והיינו, שג' פעמים ("בתלת זימני הוי חזקה"⁷⁵) נזכר גם היחוס שמצד האם, אף שלכאורה אינו שייך ל"סדר היחס"?

ועכצ"ל, שבענין היחוס נוגע לא רק מה שנותן האב, אלא גם מה שנותנת האם, שלכן מסופר ביחוס של משה שאמו היתה יוכבד, וביחוס של אלעזר — שאמו היתה אלישבע בת עמינדב אחות נחשון, וביחוס של פינחס — שאמו היתה מבנות פוטיאל.

[ולהעיר, שגם היחוס של אלעזר ושל פינחס לאמותיהם נוגע למשה, כיון שמצינו ששניהם השלימו ענינו של משה: כאשר נתעלמו ממשה רבינו הלכות גיעולי עכו"ם — אמרם אלעזר⁷⁶; וכאשר נתעלמה ממשה רבינו ההלכה שהבועל ארמית קנאין פוגעין בו — אמר פינחס למשה "מקובלני ממך כו'", וגם עשה כן בפועל בשליחותו של משה שאמר לו "קריינא דאיגרתא איהו להוי פרוונקא"⁷⁷, ובגלל זה — "הנני נותן לו את בריתי שלום"⁷⁸].

וזהו גם הוראה ולימוד לנשי ובנות ישראל — שאע"פ ש"איש דרכו לכבוש ואין אשה דרכה לכבוש"⁷⁹, שלכן צריך להיות ענין הכיבוש ע"י אנשים דוקא, מ"מ, הפעולה על האנשים שיוכלו לכבוש — תלוי בנשים; האם היא זו שצריכה ליתן לבן את הכח על זה.

ודוקא ע"י הענינים שנותנות האמהות, יכול להיות מש"נ לאחרי "סדר היחס": "הוא אהרן ומשה (אלו שהוזכרו למעלה שילדה יוכבד לעמרם) .. הם המדברים אל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל ממצרים"⁸⁰.

יד. ועדיין צריך להבין בנוגע להיחוס והאמהות:

בשלמא בנוגע ליחוס של משה לאמו יוכבד — מובן העילוי שבזה להיותה "בת לוי אחות קהת"⁸¹, ועד"ז בנוגע ליחוס של אלעזר לאמו אלישבע — להיותה "בת עמינדב אחות נחשון";

(73) פרשתנו שם, כג.

(74) שם, כה.

(75) ב"מ קו, רע"ב. וש"נ.

(76) מטות לא, כא ובפרש"י.

(77) בלק כה, ר"ז ובפרש"י.

(78) פינחס כה, יב.

(79) יבמות סה, ב.

(80) פרשתנו שם, כ"כז (ובפרש"י).

(81) פרש"י שם, ו. — נתבאר בארוכה

בלקו"ש השבועי (נדפס לאח"ז בלקו"ש ח"ו

ע' 42 ואילך).

(א) קניית קרקע לקבורת שרה, חפירת הבארות וקנין חלקת השדה דייעקב, הם ענינים פרטיים שהיו נוגעים להאבות עצמם, ולכן, ע"ד הפשט, אין להביא רא"י מזה שהאבות לא הרהרו בנוגע לענינים אלו, שהרי יתכן שגרם החטא ובגלל זה לא נתקיימה הבטחת הקב"ה, משא"כ בנוגע לטענת "למה הרעות" שהיתה בנוגע לכלל ישראל, לא יתכן שחטא משה יגרום רעה לכלל ישראל. ולכן מביא רש"י רא"י מאברהם¹²⁷ שלא הרהר על ענין העקדה, שה"י נוגע לכלל ישראל; אבל ע"ד הדרוש (פי' הב'), הנה בנוגע להאבות שהן המרכבה לא שייך הענין שמא יגרום החטא גם בשייכות לעניניהם פרטיים, ולכן יש להביא רא"י מכל האבות שלא הרהרו אחר מדותיו של הקב"ה¹²⁸.

(ב) הטענה "למה הרעותה" היא שלא זו בלבד שהקב"ה לא קיים הבטחתו להציל את בני, אלא אדרבה, ששליחותו של הקב"ה גופא גרמה הרעת המצב ("מאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה"), ולכן, אין להביא רא"י מזה שאברהם לא הרהר כשלא מצא קרקע לקבורת שרה, כיון שאין זה באופן שבגלל ההבטחה הורע המצב שיצטרך לשלם דמים מרובים יותר; ועד"ז ביצחק ויעקב. ולכן מביא רש"י רא"י מזה שאברהם¹²⁷ לא הרהר על דברי הקב"ה "העלהו לעולה" לאחרי אמרו "כי ביצחק יקרא לך זרע", כיון שהבטחה זו גרמה צער נוסף, שכן, ככל שגדול הצער של הולך ערירי¹²⁹, אין זה דומה לצער¹³⁰ של מי שנולד לו

דרשוהו"), [עפ"ז ה"י רש"י צריך לומר ש"אין המדרש מתיישב אחר המקרא, בגלל שע"פ פש"מ יש לחשוש שמא יגרום החטא גם אצל האבות, ורש"י אומר ב' טעמים אחרים ("שלא נאמר ושמי ה' לא שאלו לי .. ועוד, היאך הסמיכה נמשכת בדברים שהוא סומך לכאן וגם אני שמעתי וגו' לכן אמור לבני ישראל"). ולכן יש לפרש באופן אחר, כבפנים.

(129) שזהו צער גדול ביותר — כפי שטען אברהם להקב"ה: "מה תתן לי ואנכי הולך ערירי" (לך לך טו, ב), וכפי שטענה רחל: "הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי" (ויצא ל, א) — בדוגמת יסורי מיתה.

(130) וכפי שרואים אצל שרה — "שע"י בשורת העקדה שנודמן בנה לשחיטה .. פרח נשמתה ממנה ומתה" (פרש"י ר"פ חיי שרה), ובפשטות — הרי זה מצד גדול הצער (אף שבפי' הריב"א שם: מרוב שמחה).

(127) ועפ"ז י"ל בביאור פרש"י (ריש פרשתנו) "וארא", "אל האבות" (נוסף על האמור לעיל ס"ד) — שענין זה בא בהמשך למ"ש בס"פ שמות ש"אברהם .. לא הרהר אחר מדותיו" — שענין זה לא ה"י בגלל מעלתו הפרטית של אברהם, כי אם בגלל היותו אחד מה"אבות", ובאמת הנה גם יצחק ויעקב לא היו מהרהרים אחר מדותיו של הקב"ה אפילו באופן כזה, אלא שלא מצינו אצלם דוגמא בפועל, כי אם אצל אברהם.

(128) כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר, שביאור זה נאמר פעם, לפני ששנים שיחת ש"פ וארא תשכ"ה ס"ב (תו"מ חמ"ב ע' 129), אבל נוסף לכך שביאור זה מתאים רק בתור "ענינים מופלאים" שבפירוש רש"י, ולא בשייכות לפש"מ, שכן, מעלת האבות שה"י בבחינת מרכבה, ונשמות דאצילות וכו', אינה שייכת לבן חמש שלומד פש"מ (אפילו כפי ש"רבותינו

כג. המשך הביאור בפירוש רש"י, שהאבות "לא אמרו לי מה שמך, ואתה אמרת מה שמו מה אומר אליהם" [אף שלכאורה לא שאל משה "מה שמך", כי אם מה ישיב על שאלת בני]: "ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם"¹²¹ (וכב' הדעות שמצינו במדרשי חז"ל¹²² — אם בא בעקמימות או בתמימות¹²³),

— שמטעם זה¹²⁴ מביא רש"י הפי' ש"רבותינו דרשוהו", כי, לפי הא' קשה למה לא הוכיחו הקב"ה על השאלה "מה שמו", אבל לפי דרשת רבותינו, אתי שפיר שהוכיחו גם על זה, ביחד¹²⁵ עם ההוכחה על שהקשה לומר "למה הרעותה"¹²⁶ —

נכלל בשיחה שהוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפסה בלקו"ש חט"ז הנ"ל ע' 49 הערה 21.

כד. המשך הביאור בפירוש רש"י, שהאבות "לא הרהרו אחר מדותי", "כשבקש אברהם לקבור את שרה, לא מצא קרקע עד שקנה בדמים מרובים, וכן ביצחק ערערו עליו על הבארות אשר חפר, וכן ביצחק ויקן את חלקת השדה לנטות אהלו, ולא הרהרו אחר מדותי", ולא כמ"ש בס"פ שמות: "כאברהם שאמרת לי כי ביצחק יקרא לך זרע, ואח"כ אמרתי לו העלהו לעולה, ולא הרהר אחר מדותי" (רק בנוגע לאברהם, ובענין העקידה) — כי:

121) וצ"ע בפרש"י, שהשמיט "ואמרו לי", אף שסיים "מה אומר אליהם".
122) ראה יפ"ת לשמו"ר פ"ג, ה.
123) ובלשון המדרש (שם, פ"ד, א): "שלא הלך בשליחותו של הקב"ה עד שנתברר על עסקיו, שנאמר ואמרו לי מה שמו וגו'", כך, ששאלה זו (אין בה חסרון, ואדרבה) מורה על היותו נאמן לשולחו, שלכן צריך לברר כל פרטי הענינים הדרושים למילוי שליחותו.
124) כי, משנת"ל (סכ"ב) שהקושי בפי' הא' הוא מדוע נאמר כאן דיבור חדש, אין זו קושיא חזקה כ"כ, די"ל שזהו ע"ד שמצינו בהגר ש"ע כל אמירה ואמירה ה' שלוח לה מלאך אחר, לכך נאמר מלאך בכל אמירה ואמירה" (פרש"י לך לך טז, ט), ואם יש צורך במלאך אחר על כל אמירה, עאכ"כ שיש מקום לאמירה ודיבור מיוחדים על כל ענין.
125) ולפי' הא', י"ל, שבהוכחה על הדבר היותר חמור נכלל כבר הדבר היותר קל, בכחי' "יש בכלל מאתיים מנה".
126) ואין להקשות מדוע לא פירש רש"י על אתר (בפ' שמות) שהוכיחו הקב"ה על זה — כי, אצל בן חמש למקרא אין הכרח שעל כל שאלה תהי' תשובה או הוכחה כו'. מצינו אמנם שכאשר אברהם שאל "האף תספה צדיק עם רשע... השופט כל הארץ לא יעשה משפט", השיב לו הקב"ה "אם אמצא.. צדיקים... לא אשחית" (וירא יח, כג"ל), אבל יתכן שיש שאלות שלא מתייחסים אליהם. ורק לאחרי שרש"י מפרש כאן "דבר אתו משפט על שהקשה... למה הרעות", מתעוררת שאלה אצל הבן חמש למקרא: למה לא הוכיחו הקב"ה על השאלה "מה שמו". ולכן מביא רש"י שכפי ש"רבותינו דרשוהו", אכן הוכיחו הקב"ה גם על שאלה זו, ככפנים.

אבל אינו מוכן מהי מעלת היחוס של פינחס לאמו, שהיתה "מבנות פוטיאל" — שיש בזה ב' פירושים⁸²: "דאתי מיתרו שפיטם עגלים לע"ז", או "דאתי מיוסף שפטפט ביצרו", ומוכן העילוי שביחוס ליוסף שפטפט ביצרו, אבל מה העילוי ביחוס ליתרו שפיטם עגלים לע"ז?!

ובפרט שהשם "פוטיאל" אינו ע"ש ענין שעשה לאחרי ששב בתשובה, וגם לא ע"ש שפיטם עגלים להיפך דע"ז, ע"ד דברי הגמרא במסכת מנחות⁸³ "אותן מצעות שהציעה לו באיסור הציעה לו בהיתר", אלא ע"ש ש"פיטם עגלים לע"ז"!

וביותר קשה על פירוש רש"י, שלהיותו פירוש פשוטו של מקרא לבן חמש למקרא, ה' לו להביא רק את הפירוש "מזרע יוסף שפטפט ביצרו", שזה מורה על מעלת היחוס, ולפועל, הנה לא זו בלבד שמביא גם את הפירוש "מזרע יתרו שפיטם עגלים לע"ז", אלא מביאו בתור ענין ראשון, ורק לאח"כ מוסיף "ומזרע יוסף שפטפט ביצרו"!

טו. אך הענין בזה — בשייכות למ"ש בהמשך הכתובים, לאחרי "סדר היחס" — "הוא אהרן ומשה אשר אמר ה' להם הוציאו את בני ישראל מארץ מצרים":

כדי "להוציא את בני ישראל ממצרים", צריכה להיות העבודה באופן כזה דוקא — להתעסק ולקרב גם יהודים כאלו שיש להם שייכות לפיטום עגלים לע"ז, ועי"ז יכולים לפעול שאפילו יהודים שנמצאים כבר מאתיים ועשר שנים במצרים, "ערות הארץ"⁸⁴, יוכלו לצאת ממצרים⁸⁵.

וזהו ההוראה לכל אחד ואחד — שאין לטעון שרצונו לעסוק רק עם יהודי שהוא בדרגת צדיק, ולא עם מי שנמצא בדרגה שלמטה מזה, אלא צריך שיהי' מתאים לו ("אים דארף אַנשטיין") לעסוק אפילו עם יהודי שנמצא במעמד ומצב הפכי; ולא להמתין עד שהלה יבוא מעצמו וישוב בתשובה, ואז יתעסק עמו, אלא עוד בהיותו במעמדו ומצבו צריך ללכת אליו ולקרבו לתומ"צ.

וזהו תוכן כללות הציווי "ואהבת לרעך כמוך"⁸⁶, ו"אוהב את הבריות ומקרבן לתורה"⁸⁷ — שיש לעסוק גם עם אלו ש"נקראים בשם בריות בעלמא" (כדברי רבינו הזקן בתניא⁸⁸), והיינו, שאין להם שום

82) ב"ב קט, סע"ב. הובא בפרש"י עה"פ. 86) קדושים יט, יח.

83) מד, א. 87) אבות פ"א מ"ב.

84) מקץ מב, ט. שם, יב. 88) פל"ב.

85) ראה גם תר"מ חל"ו ע' 7.

מעלה (אפילו לא המעלה שהם בני אברהם יצחק ויעקב, שזוהי מעלה גדולה ונפלאה: "ובנו בחרת"⁸⁹), מלבד מה שנבראו ע"י הקב"ה, ואעפ"כ נאמר אודותם "אוהב את הבריות ומקרבן לתורה" (אבל לא לקרב ולהוריד את התורה אליהם⁹⁰).

וכידוע⁹¹ סיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר שאמר לו אביו כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בנוגע למארוז⁹² "כל מי שאין בו דעה אסור לרחם עליו": בוא וראה — בקראו בשמו — עד כמה גדולה הרחמנות על מי שהתורה כבר אומרת ש"אסור לרחם עליו"!!!

טז. וזהו גם הטעם ש"סדר היחס" נאמר בפרשת וארא דוקא:

בפרשת שמות⁹³, נזכר רק ע"ד עשיית אותות ומופתים, אבל עדיין לא היו האותות ומופתים בפועל, ואדרבה: סיום הפרשה הוא אודות קושי הגלות ביותר, עד כדי כך, שמשם רבינו טען "למה הרעותה לעם הזה", כיון ש"הרע לעם הזה והצל לא הצלת את עמך"; ואילו בפרשת וארא מתחיל סיפור הגאולה, החל מהאותות ומופתים, וביטול השעבוד.

וכיון שבשביל זה יש צורך בכחות נעלים יותר — לכן נאמר כאן דוקא סדר היחס, שבזה נרמז הכח שמורשישים ה"אבות" לבניהם.

וע"י הענינים שמקבלים מה"אבות", וכאמור, שבזה נוגע לא רק היחוס מצד האב, אלא גם היחוס מצד האם⁹⁴, באים למעמד ומצב ד"הם המדברים אל פרעה מלך מצרים — "מדברים" דייקא, בלשון קשה⁹⁵, כיון שנעמדים נגד כל העולם, מבלי להתפעל משום דבר;

ופועלים גם את הענין השני — "הוציאו את בני ישראל מארץ מצרים על צבאותם"⁹⁶, שמעמידים "צבאות הוי" שיצאו בקרוב ממש לקבל פני משיח צדקנו, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, למטה מעשרה טפחים.

* * *

יז. מאמר (כעין שיחה) ד"ה וידבר אלקים גו' וארא וגו'.

* * *

(89) נוסח ברכות ק"ש.
 (90) ראה שיחת ש"פ וארא, ר"ח שבט
 תשכ"ג ס"ה (תו"מ שם ע' 64). וש"נ.
 (91) ראה גם תו"מ חל"ח ס"ע 278. וש"נ.
 (92) פרשתנו ש"פ.
 (93) ג, כ. ד, כא (ובפרש"י).
 (94) חסר קצת (המו"ל).
 (95) ראה פרש"י ריש פרשתנו, ובשפ"ח שם.
 (96) פרשתנו ש"פ, כו.

כב. הביאור בפירוש רש"י:

בהתחלת פירוש הב' כותב רש"י "ורבותינו דרשוהו לענין של מעלה שאמר משה וכו'". ולכאורה, גם לפי פ"י הא' הרי זה בהמשך למש"נ למעלה (בס"פ שמות) אודות דברי משה "למה הרעות", ומהו החידוש בענין זה בדרשת רבותינו?

והביאור בזה — שלפ"י הא' הרי זה בהמשך רק לענין האחרון שבס"פ שמות: "דבר אתו משפט על שהקשה לדבר ולומר למה הרעות לעם הזה"; והחידוש בדברי רבותינו הוא — ש"דרשוהו על ענין של מעלה", היינו, שזהו בהמשך (לא רק על סיום הפרשה: "למה הרעות גו'", אלא גם) לכללות הענין¹¹⁸ שמדובר למעלה אודות השקו"ט בין משה להקב"ה ע"ד שליחותו להוציא את בני מצרים, החל מדברי משה "ואמרו לי מה שמו מה אמר אליהם"⁹⁷, שגם בענין זה יש חילוק בין משה רבינו להאבות, ש"לא אמרו לי מה שמך, ואתה אמרת מה שמו מה אמר אליהם".

וביאור הטעם שרש"י צריך להוסיף ש"רבותינו דרשוהו לענין של מעלה", ואינו מסתפק בפ"י הא' שקאי רק על הענין ד"למה הרעות":

לפי פ"י הא' שזהו רק מענה על "למה הרעות", אינו מובן מדוע נאמר "וידבר אלקים אל משה גו'" — הרי כבר נאמר בס"פ שמות "ויאמר ה' אל משה עתה תראה וגו'", "העשוי לפרעה תראה ולא העשוי למלכי ז' אומות כו"¹¹⁹, כיון ש"הרהרת אחר מדותי", שזהו התחלת מענה הקב"ה על דברי משה "למה הרעות", וא"כ, ה' הכתוב צריך להמשיך הדיבור ד"וארא וגו'", ומדוע מתחיל כאן דיבור חדש — "וידבר אלקים אל משה גו"?!

[ואם בשביל ללמדנו ש"דיבר אתו משפט על שהקשה וכו'" — ה' הכתוב יכול לומר "וידבר אלקים גו'" (במקום "ויאמר ה'") בס"פ שמות¹²⁰].

ולכן מוסיף רש"י "ורבותינו דרשוהו לענין של מעלה" — שעפ"ז מובן הטעם שכאן מתחיל דיבור חדש, כיון שכאן התחיל הקב"ה לדבר אתו (לא רק אודות "מה שהקשה .. למה הרעות", אלא) על כל הענין של מעלה, החל ממה שאמר "מה שמו".

(120) חסר קצת (המו"ל).

(118) ראה גם לקו"ש חט"ז שם.

(119) פרש"י עה"פ.

שהיא מבחי' מלכות .. (ש)מושרשת בדת"י .. תשוב עד הוי' ב"ה ממש, ליסוד תפארת ודעת וכו' — התיווך עם משנת פעם¹⁰⁸ ש"לשוב עד הוי' ב"ה ממש" קאי על נקודת התשובה שלמעלה מסדר והדרגה ומדריגות פרטיות, שמגעת בעצמותו ומהותו ית' (ולאח"ז באה עבודת התשובה באופן מסודר, באופן של עלי' מדרגא לדרגא), כי, "ממש" הו"ע הדעת שעל ידו נמשכת פנימיות הכתר שלמעלה מכל סדר השתל' בתוך סדר השתל' (בדוגמת ב' הקצוות שבתיתת "ממש") — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס¹⁰⁹ בלקו"ש חל"ט ע' 84 ואילך.

* * *

כא. יום הש"ק זה הוא גם שבת מברכים חודש שבט, שבו ישנו ענין מיוחד השייך לדורנו — שהעשירי שבו הוא יום ההילולא של נשיא הדור, כ"ק מו"ח אדמו"ר¹¹⁰.

זאת ועוד:

שבת מברכים חודש שבט קשור במיוחד עם ר"ח שבט, שהרי בשבת מברכים נמשכת ברכה לכל ימי החודש, ובמיוחד לר"ח, שכולל את כל ימי החודש¹¹¹.

ובנוגע לר"ח שבט — מפורש בכתוב¹¹²: "בעשתי עשר חודש (שלפי מנין החדשים מניסן, ראש חדשים ראשון גו' לחדשי השנה"¹¹³, הרי זה חודש שבט) באחד לחודש (ר"ח) .. הואיל משה באר את התורה גו', "בשבעים לשון פירשה להם"¹¹⁴, וכדאיתא במפרשים¹¹⁵ על הפסוק¹¹⁶ "באר היטב", ש"היטב" — ה' הי"ט היטב" — בגימטריא שבעים. וגם ענין זה קשור עם בעל ההילולא דיו"ד שבט — כיון שהתעסק בלהט ("ער האט זיך געקאכט") להמשיך את עניני התורה בשבעים לשון¹¹⁷.

וכאמור, ענינו של שבת מברכים שבט להמשיך ברכה בכל ימי החודש, ובמיוחד בימי סגולה כמו יו"ד שבט ור"ח שבט.

*

(108) שיחת ש"פ וארא דאשתקד.	(113) בא יב, ב.
(109) בשילוב שיחת ש"פ וארא הנ"ל.	(114) פרש"י עה"פ.
(110) ראה גם	(115) רא"ם גו"א ולבוש האורה.
(111) ראה לקו"ת דרושי ר"ה נח, א ואילך.	(116) תבוא כז, ח.
ובכ"מ.	(117) ראה גם לקו"ש חל"ט ע' 43 ואילך.
(112) דברים א, ג"ה.	וש"נ.

יח. בנוגע להנהוג ללמוד פירוש רש"י בפרשת השבוע — נתעכב על פרש"י בקאפיטל ו' פסוק ט', שלאחרי שמפרש כל הפסוקים שבהתחלת הפרשה ע"ד הפשט, חוזר ומפרש כל המשך הפסוקים ע"ד הדרש, וז"ל:

"ורבותינו דרשוהו לענין של מעלה שאמר משה למה הרעותה, אמר לו הקב"ה, חבל על דאבדין ולא משתכחין, יש לי להתאונן על מיתת האבות, הרבה פעמים נגליתי עליהם בא"ל שדי, ולא אמרו לי מה שמך, ואתה אמרת מה שמו מה אומר אליהם⁹⁷. וגם הקימותי וגו' — וכשבקש אברהם לקבור את שרה, לא מצא קרקע עד שקנה בדמים מרובים, וכן ביצחק ערערו עליו על הבארות אשר חפר, וכן ביעקב ויקן את חלקת השדה⁹⁸ לנטות אהלו, ולא הרהרו אחר מדותי⁹⁹, ואתה אמרת למה הרעותה. ואין המדרש מתיישב אחר המקרא, מפני כמה דברים, אחת, שלא נאמר ושמי ה' לא שאלו לי .. ועוד, היאך הסמיכה נמשכת בדברים שהוא סומך לכאן וגם אני שמעתי וגו' לכן אמור לבני ישראל. לכך אני אומר יתיישב המקרא על פשוטו דבר דבור על אופניו, והדרשה תדרש, שנאמר¹⁰⁰ הלא כה דברי כאש נאם ה' וכפטיש יפוצץ סלע, מתחלק לכמה ניצוצות".

וצריך להבין¹⁰¹:

(א) כיון שרש"י מסיק ש"אין המדרש מתיישב אחר המקרא", היינו, שאי אפשר לפרש כן בפשוטו של מקרא, אפילו לא בתור פירוש שני — למה מביא בכלל ש"רבותינו דרשוהו כו", בה בשעה שענינו של רש"י לבאר פשוטו של מקרא, ואינו מביא מה שלא שייך לפשוטו של מקרא? מצינו אמנם בכ"מ שנוסף על הפירוש הפשוט בפשש"מ מביא רש"י גם מדרשי חז"ל, אבל, זהו רק כאשר פירוש המדרש שייך לפשש"מ, ובלשון רש"י¹⁰²: "אגדה המיישבת דברי המקרא", אבל לא

(97) שמות ג, יג.	(99) בנוגע להשינוי בפרש"י כאן בנוגע
(98) להעיר, שכאן לא מוסיף רש"י	לאבות "שלא הרהרו אחר מדותי", לגבי
"בדמים מרובים", כמו בנוגע לקבורת שרה	פירושו בס"פ שמות, ש"אברהם .. לא הרהר
— כמשנת"ל (שיחת ש"פ וישלח ס"ו) —	אחר מדותי" — ראה לקמן סכ"ד.
לקו"ש חכ"ה ס"ע 183 ואילך) שיעקב לא	(100) ירמי' כג, כט.
שילם עבור חלקת השדה "דמים מרובים",	(101) בהבא לקמן — ראה גם לקו"ש
אלא רק דמים חשובים (מטבעות חשובות	חכ"א ע' 27 ואילך.
שנקראים "קשיטה", מלשון קישוט) בערך	(102) בראשית ג, ח.
חלקת השדה.	

כאשר "אין המדרש מתיישב אחר המקרא", כבנוד"ד. וכשם שרש"י אינו מביא בפירושו ריבוי מדרשי חז"ל על הפסוקים (ואם הי' מביא אותם, הרי אין לדבר סוף!...), ובלשונו¹⁰²: "יש מדרשי אגדה רבים"¹⁰³, ואעפ"כ אינו מביאם בפירושו, כיון ש"אני לא באתי אלא לפשוטו של מקרא וכו'".

ועפ"ז אינו מובן למה מביא רש"י כאן מדרש שאינו מתיישב אחר המקרא — הרי פירוש רש"י הוא פשוטו של מקרא, ולא ספר של שקו"ט לבאר מדוע "אין המדרש מתיישב אחר המקרא"¹⁰⁴.

(ב) מדוע צריך רש"י להביא ראי' לכך ש"הדרשה תדרש" — שנאמר הלא כה דברי כאש נאם ה' וכפטיש יפוצץ סלע"?

כדי לומר שלמרות שרש"י מפרש ע"ד הפשט, אין זה שולל את פירוש המדרש, שגם הוא אמת — אין צורך בראי' מפסוק, כיון שזהו דבר המובן מעצמו שיכולים ללמוד כל ענין באופנים שונים, בדרך הפשט או בדרך הדרוש וכו', ושניהם אמת, כיון שהכל היא תורתו של הקב"ה, אלא שנלמדת בדרכים שונים. וכפי שמבין גם בן חמש למקרא, שמה שלומד ומבין עתה, בקטנותו, אינו הכל, וכשיגדל, ילמד ויבין יותר.

(ג) לאידך גיסא — אם יש צורך בראי' מפסוק, הי' לו לרש"י להביא זאת בפעם הראשונה שמזכיר ש"יש מדרשי אגדה רבים", ולמה מביא ראי' זו בפרשתנו דוקא?

יט. גם צריך להבין בפירוש רש"י ע"ד הפשט:

(א) קושיא הכי חזקה, שדוקא מרוב הפשטות לא נעמדים עלי':
רש"י מפרש "וארא" — "אל האבות", "באל-שדי" — "הבטחתיים הבטחות וכולן אמרתי להם אני אל-שדי", "ושמי ה' לא נודעתי להם" — "לא נכרתי להם במדת אמיתית שלי שעלי' נקרא שמי ה', נאמן לאמת דברי, שהרי הבטחתי ולא קיימתי".

ואינו מובן כלל:

איך יכול להתקבל אצל בן חמש למקרא, שהקב"ה, כפי שנקרא "אל-שדי", יכול להבטיח ולא לקיים הבטחתו, ורק כפי שנקרא בשם הוי' דוקא, אזי נאמן לקיים הבטחתו!?

(103) ופיסקא זו עצמה דורשת ביאור — (104) ראה גם לקו"ש חט"ז ע' 49 הערה לשם מה צריך רש"י לומר בכלל ש"יש" 21 (משיחה זו).
מדרשי אגדה רבים!?

אפילו ילד — אם הוא ילד ישר ("א ערליכער") — יודע, שכאשר הוא מבטיח דבר מה, עליו לקיים הבטחתו, וכיון שכן, אינו מבין כלל מ"ש רש"י בנוגע להקב"ה, שרק מצד "שמי ה'" ישנו הענין ד"נאמן לאמת דברי", ואילו כפי שנקרא "אל-שדי" — "הבטחתי ולא קיימתי"!

בשלמא כשמדובר אודות בשר ודם — יכול להיות מצב שלמרות שרוצה לקיים הבטחתו, אין לו יכולת לעשות זאת; אבל בנוגע להקב"ה לא שייך לומר ענין של בלתי יכולת, ולא רק מצד שם הוי', אלא גם מצד שם אל-שדי או אלקים, וכפי שכבר למד הבן חמש למקרא¹⁰⁵: "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ", כך, שגם מצד שם אלקים יודע הקב"ה כל מה שנעשה בשמים ובארץ כו', ולא יבטיח דבר אא"כ יוכל להתקיים, ובמילא לא שייך לומר שאין ביכולתו לקיים הבטחתו.

וא"כ, אינו מובן מ"ש רש"י בנוגע להנהגת הקב"ה עם האבות, ש"הבטחתיים הבטחות .. ולא קיימתי"?

(ב) בסיום הפירוש ע"ד הפשט, כותב רש"י: "קרוב לענין זה שמעתי בפרשה זו מרבי ברוך בר' אליעזר, והביא לי ראי' ממקרא זה, בפעם הזאת אודיעם את ידי ואת גבורתי וידעו כי שמי ה'¹⁰⁶, למדנו כשהקב"ה מאמן את דבריו .. מודיע ששמו ה' וכו'".

ולכאורה: אם לא מספיק מ"ש בפרשתנו "ושמי ה' .. אני ה'", ויש צורך בראי' מפסוק בנ"ך ש"שמי ה'" מורה על היותו נאמן לקיים הבטחתו — הי' רש"י צריך להביא ראי' זו מיד בהתחלת פירושו אודות "מדת אמיתית שלי שעלי' נקרא שמי ה', נאמן לאמת דברי"; וכיון שלא הביא ראי' זו בהתחלת פירושו, עכצ"ל, שענין זה מובן מהפסוקים שבפרשתנו, וא"כ, למה צריך להוסיף בסיום פירושו "הביא לי ראי' ממקרא זה"?

וכל דיוקים הנ"ל, ועוד דיוקים — נוסף על הדיוק העיקרי: מהו הקושי בפירוש הא' שבגלל זה צריך רש"י להוסיף "ורבותינו דרשוהו כו'" — צריכים להיות מובנים באופן המוכרח בפשט"מ, וכפי שיתבאר לקמן.

* * *

כ. הביאור בלקוטי לוי"צ¹⁰⁷ במ"ש באגה"ת פ"ח (לשוב) עד הוי' ב"ה ממש", "עד — יסוד .. הוי' — תפארת, ממש — דעת, כי הנפש

(107) הערות על תניא ס"ע לא.

(105) בראשית א, א.

(106) ירמי' טז, כא.